

Білий А. Т.

аспірант кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ОПЕРАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні аграрні підприємства функціонують в умовах підвищеної мінливості: коливання вартості ресурсів, зростання ролі технологій, непередбачуваність погодних умов та загальна економічна нестабільність впливають на результати операційної діяльності. У таких умовах керівникам потрібна своєчасна, деталізована та аналітично опрацьована інформація. Управлінський облік стає ключовим інструментом, який дозволяє оцінювати витрати, контролювати процеси та забезпечувати обґрунтованість управлінських рішень.

Хоча національне законодавство не встановлює єдиних правил організації управлінського обліку, його методичне підґрунтя спирається на вимоги **Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]**, а також норми НП(С)БО 16 «Витрати» [2], НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [3] і положення Податкового кодексу України [4]. Ці документи визначають загальні принципи обліку та формують структурні орієнтири для підприємств.

Організація управлінського обліку в аграрних підприємствах має враховувати специфіку галузі, пов'язану із сезонністю, тривалими виробничими циклами та наявністю різномірних підрозділів. Тому важливим етапом є виокремлення **центрів відповідальності** – підрозділів чи ділянок, відповідальних за ресурси, витрати і результати. Такий підхід підвищує прозорість управління та забезпечує можливість поглибленого аналізу ефективності окремих виробничих напрямів.

Класифікація витрат посідає центральне місце в системі управлінського обліку. Підприємства спираються на вимоги НП(С)БО 16, але для внутрішніх потреб деталізують витрати за поведінкою, технологічними етапами та об'єктами калькулювання [2]. Це особливо важливо в рослинництві, де витрати розподіляються за технологічними операціями, а також у тваринництві, де значну частку займають витрати на корми, утримання і ветеринарні заходи. Окрему складність становить облік біологічних активів, який регламентується НП(С)БО 30 і передбачає їх оцінку за справедливою вартістю [3]. Це впливає як на фінансову звітність, так і на структуру управлінської інформації, яку використовують менеджери.

Важливою складовою системи є **бюджетування**. У сільському господарстві воно здійснюється з урахуванням сезонності та циклічності виробництва: окремі бюджети складають для культур, полів, ферм чи технологічних напрямів. Це дозволяє порівнювати заплановані та фактичні витрати і своєчасно реагувати на відхилення.

Система **внутрішнього контролю** також є невід'ємною частиною управлінського обліку. Вона охоплює контроль за рухом матеріальних ресурсів (насіння, добрив, кормів, пального), облік виконаних робіт, використання техніки, персоналу та енергоресурсів. Сучасні аграрні підприємства дедалі активніше використовують GPS-моніторинг, системи обліку польових робіт, датчики для моніторингу врожайності та автоматизовані програми (зокрема BAS АГРО чи SAP). Це підвищує точність облікових даних та оперативність управлінських рішень.

Окремо варто відзначити вплив цифровізації та вимог європейських стандартів корпоративної звітності, які стимулюють підприємства розширювати облік екологічних і ресурсних показників. Це формує новий напрям розвитку управлінського обліку – облік сталого розвитку.

Управлінський облік в операційній діяльності аграрних підприємств виконує інформаційну, контрольну та аналітичну функції. Його ефективна

XIV Міжнародна науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
5 грудня 2025 року, м. Тернопіль

організація вимагає урахування галузевих особливостей, нормативних вимог, технологічного рівня підприємства та потреб керівництва. Добре побудована система управлінського обліку дає змогу своєчасно оцінювати витрати, планувати діяльність, контролювати використання ресурсів і підвищувати результативність виробництва. В умовах цифрової трансформації та змін у нормативно-правовому полі цей інструмент стає ключовим чинником забезпечення стабільності та конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>
4. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року № 2755-V (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>